

Урош П. Новаковић¹
Универзитет у Београду,
Правни факултет,
Катедра за грађанско право
Београд (Србија)

004.738.5:316.472.4
Преједни научни рад
Примљен 06/09/2025
Измењен 24/11/2025
Прихваћен 24/11/2025
doi: [10.5937/socpreg59-61330](https://doi.org/10.5937/socpreg59-61330)

ОБЛИЦИ *SHARENTING*-А КАО САВРЕМЕНОГ ДРУШТВЕНОГ ФЕНОМЕНА ПРИКАЗИВАЊА ДЕЦЕ

Сажетак: У раду се анализира савремена пракса родитеља да на друштвене мреже и уопште *online* платформе постављају виртуелне садржаје о својој деци. Дељење садржаја о детету на друштвеним мрежама као и *online* без ограничења представља приступ који у потпуности признаје право и слободу родитеља да обликују видљивост детета, као и право детета на приватност. Чак ни ограниченост приступа сопственом профилу одређеном блиском кругу особа не гарантује апсолутну заштиту благостања детета. Наиме, опасност код затворених профила, у којима само „пријатељи“ или блиске особе, рођаци, кумови детета имају приступ, огледа се у томе да те особе даље могу прослеђивати, односно преузимати такве садржаје. Иницијално, појам *sharenting*-а везивао се за дељење садржаја о деци из алтруистичких мотива, па затим из искључиво личних, забавних, непрофитних побуда родитеља, а даља „еволуција“ овог феномена ишла је у правцу тога да родитељи деле садржаје везане за децу из пословних побуда. Дељење садржаја о деци из забавних мотива родитеља водећи је разлог зашто се деле садржаји о деци *online*.

Кључне речи: друштвене мреже, дељење са ограничењем, дељење без ограничења, непрофитни *sharenting*, профитни *sharenting*

УВОД

Савремено доба, у дигиталној сфери, донело је незамисливе промене у традиционалним, постојећим људским односима. Породица као део сложене друштвене структуре није лишена константних промена. Технолошке иновације имају немерљив утицај на сваки сегмент живота, како појединца тако и породице. Интернет и друштвене мреже (*Facebook*, *Instagram*, некадашњи *Twitter* сада *X*, *TikTok*) представљају један део

¹ uros.novakovic@ius.bg.ac.rs; <https://orcid.org/0009-0002-9749-7369>

тих технолошких иновација, чијим коришћењем настају нове праксе у породичном животу, непознате дотадашњем свакодневном обрасцу понашања чланова породице (Novaković, 2025, str. 347). Појединци, било као самосталне особе, било као чланови породице, приказивањем себе и других блиских особа на интернету и друштвеним мрежама постају видљиви широком (не)ограниченом кругу других, познатих или непознатих особа, чиме себе и друге могу изложити извесним штетним утицајима. Неограничено (само)приказивање може довести до низа последица по саму особу која објављује садржаје на интернету. Уколико је реч о пунолетној, одраслој особи (способној за расуђивање?!) која поставља садржаје о себи, садржаје који не угрожавају права других особа, правни систем не може деловати ни на који начин на такву праксу одређене особе. Међутим, уколико је реч о особама које постављају садржаје о другим особама, посебно о својој деци, такво деловање у оквиру савременог породичног живота не би требало да остане изван правне регулације, нарочито ако се таквим потенцијално штетним деловањем родитеља може угрозити благостање и добробит детета.

Сведоци смо да се дељењем дигиталног садржаја од стране појединаца стичу материјална добра и остварују профити који су незамисливи у некој другој области њиховог привређивања. Несумњиво је да технолошки развој има немерљив утицај на живот сваког појединца, па тако и на децу. Питање је како технолошке иновације у друштвеној сфери утичу на остваривање права појединца, да ли применом и продором дигиталних садржаја у праксу породичног живота права детета бивају угрожена или не. Један део целокупног сегмента дигиталних садржаја јесу друштвене мреже, те се намеће потреба анализе утицаја друштвених мрежа на читав низ права појединаца, пре свега, права личности, а да будемо још конкретнији, права појединца на приватност. Развој наведених технологија омогућио је да потпуно непознате особе добију право да се приказују и постану јавно видљиве – нешто што је било незамисливо до пре само 20 или 30 година. Дефинисаћемо то као право појединца да буде познат јавности – право на јавно приказивање. Пружена је (фиктивна, погрешна?!) реалност да свако може и треба бити познат свим другим особама.

Иако постоје извесна ограничења у приказивању деце на друштвеним мрежама, она су неретко само декларативног карактера. У пракси је стање сасвим другачије. Посматрано на примеру *Facebook*-а, иако ова друштвена мрежа, у складу са својим интерним правилима, не дозвољава да се деца млађа од 13 година региструју као корисници, постоје примери да су и деца млађег узраста од 13 година креирала своје налоге. Екстремни, али реални и упозоравајући, примери нам говоре да чак и деца узраста од три године имају своје налоге на друштвеним мрежама (Goshadze, 2020, str. 21). Као веома забрињавајућа, са аспекта заштите права детета, звучи чињеница да је чак 92% деце у САД узраста две године присутно *online* (Haley, 2020, str. 1007), а да, када дете напуни пет година старости, на *online* платформама се већ налази његових 1.500 слика (Fineman, 2023, str. 850). Са друге стране, и висок проценат родитеља (75%) користи друштвене мреже и на њима дели садржаје о својој деци, док само 1/4 родитеља консултује своју децу за сагласност да садржаје о њима постави на своје друштвене мреже (Yates, 2023, str. 850). Према другим подацима, чак 40,5%

родитеља поставља сваког дана један видео или слику на друштвеној мрежи коју користи (Johnston, 2020, стр. 59). Ово су све подаци који указују на распрострањеност и значај правне анализе овог савременог проблема. Намера нам је да потврдимо две хипотезе: да родитељи не могу у овој области вршити родитељско право без ограничења, као и да мотиви услед којих родитељи објављују садржаје о свом детету имају одлучујући утицај да ли ће та пракса родитеља бити супротна најбољем интересу детета, као врховном начелу, те следствено томе захтевати реакцију државних органа, попут социјалне службе или суда.

САВРЕМЕНИ ФЕНОМЕН SHARENTING-A

Потреба одраслих особа, које су уједно и родитељи, да се у савремено доба (само) приказују пројектује се и на приказивање њихове деце на друштвеним мрежама. Тешко је замислити родитеља који би, до пре само 30-ак година, платио оглас у новинама или закупио време на ТВ да би низу непознатих људи приказао и показао како је његово дете проходило, проговорило прву реч или прославило свој први рођендан. Дете у савремено доба долази у контакт са особама које могу знати личне чињенице о њему (да не кажемо познавати дете), а да их претходно није упознало, нити је са тим особама делило те исте, дубоко личне и интимне податке. У чему се огледа разлика и уједно највећа опасност савремених дигиталних медија (*online* медија) у односу на оне традиционалне? Сублимираћемо одговор на постављено питање кроз следеће особине информација пласираних посредством *online* медија: сталност подразумева да једном објављена *online* информација не нестаје, напротив – траје годинама; видљивост значи да се информација приказује *online* и да је широко видљива, на неограничен број адреса; дељивост подразумева да је интернет такав медиј који омогућава тренутно дељење информације од стране корисника, једним покретом, кликом, та информација се добија и прослеђује се даље; могућност претраживања значи да је могуће једном објављену информацију од стране корисника тражити и добити у постојећим базама података било када у будућности (Hamming, 2020, стр. 1044).

ДЕЉЕЊЕ САДРЖАЈА О ДЕТЕТУ

Један од основних начина заштите детета од штетних утицаја који могу наступити услед *sharenting*-а јесте да се садржај који се приказује на друштвеним мрежама или *online* ограничи у смислу доступности само одређеном броју корисника. Свакако да би неприказивање детета уопште, посматрано из угла заштите права детета, био најсигурнији начин да до повреде приватности и благостања детета не дође. Ипак, како је савремена пракса родитеља таква да се садржаји о детету приказују, потребно је наћи модалитете како отклонити потенцијалне повреде које могу настати или оне које су већ настале. У овом раду ћемо се надовезати на наше почетно истраживање о томе да код *sharenting*-а долази до колизије права детета и родитељског права (Novaković, 2025, стр. 352). У погледу разликовања у односу на иницијалну анализу

овог феномена коју смо већ учинили, разматраћемо праксу када већ долази до тога да родитељ, кад врши родитељско право у овој сфери, садржај о детету треба да дели са ограничењем или без ограничења, као и који су мотиви родитеља да поставља садржаје о детету.

Дељење без ограничења

Дељење садржаја о детету на друштвеним мрежама као и *online* без ограничења представља приступ који у потпуности признаје право и слободу родитеља да обликују видљивост детета, као и право детета на приватност. До којих граница иде жеља појединаца за јавним приказивањем своје деце говори чињеница да се у САД масовно, на профиле друштвених мрежа, постављају чак и слике *nasciturus*-а, још нерођеног, а зачетог детета (Donovan, 2020, str. 40). Такође, многи родитељи и пре рођења свог детета креирају налоге за своје дете на друштвеним мрежама, као и *e-mail* налоге за дете (Iskul & Joamets, 2021, str. 105). Јединствена пракса да се у овој области примењује претпоставка *nasciturus pro iam nato habetur quotiens de commodis eius agitur*.

Дељење садржаја без ограничења доводи до тога да приказивање садржаја о детету може открити место где дете живи, школу коју похађа, датум рођења детета и, на крају, како дете изгледа – лик детета. Све ово може довести како до дигиталне, тако и до физичке отмице детета. Колика је опасност од откривања података о деци, чиме се отвара могућност да се створе лажни профили крађом података о детету, сведочи предвиђање да ће до 2030. године чак 2/3 крађа дигиталних идентитета бити повезано са *sharenting*-ом (Pacht Friedman, 2022, str. 377).

Постављање садржаја о деци *online* без ограничења може имати за циљ добру, позитивну намеру родитеља, да себе прикажу као брижне мајке и очеве, да поделе информације корисне за друге родитеље, да обавесте чланове породице који живе далеко од њих и детета о развоју детета, да поставе хумористичне снимке или слике деце, да приказивањем своје деце прикажу неки образовни, културни или спортски таленат деце с циљем примећивања детета, те његовог усавршавања и напредовања на том пољу (Iskul & Joamets, 2021, str. 105).² Претпостављамо, а заиста и сматрамо, да већина родитеља постављањем садржаја о својој деци на интернет нема свест о томе какву потенцијалну опасност таква радња може имати по благостање детета. Полазимо од тога да родитељи не би злоупотребљавали права нечијег другог детета које је, исто тако, приказано *online*. Са оваквом полазном претпоставком слажемо се у пуном смислу. Међутим, у овој ситуацији треба применити стандард доброг домаћина, тј. савесног родитеља. Савестан родитељ је онај који зна, или би према околностима датог случаја био обавезан да зна, да би његово деловање могло да доведе до штетних последица по дете. Право у области *sharenting*-а, уважавајући принцип најбољег интереса детета, треба да се држи објективног критеријума – да ли понашање родитеља може да проузрокује последице по благостање детета без постојања и утврђивања намере. На крају, по благостање детета није од значаја да

² Приказивање извесног талента детета *online* може довести до добијања стипендија за дете, било да је у питању уметничка, образовна или спортска активност детета.

ли је родитељ знао или није знао да постављање садржаја може бити штетно по дете, посебно ако постоји опасност да се подаци о детету злоупотребе и да се нанесе штета по личност и развој детета.

Са друге стране, осим претпоставке савесности, где постављање сопствених садржаја на друштвене мреже, као и садржаја о својој деци, може имати карактер потпуно свесне радње, постоји и ситуација где се услед дигиталне зависности од друштвених мрежа родитељ понаша ирационално и несвесно, јер се не може одупрети тој врсти зависности, те није свестан штетних последица постављања садржаја. Савремени породични живот подразумева свакодневно *online* присуство. Ако одређена особа није присутна један дан на друштвеним мрежама, то се већ тумачи као значајно одсуство. Ово се посебно односи на младе генерације – децу – која су се већ развила или се развијају у оваквој владајућој стварности.

За разлику од ограничења код заштите приватности појединаца, у погледу објављивања садржаја о деци од стране родитеља на друштвеним мрежама, деца имају веома слаб ниво правне заштите. Специфичност код *sharenting*-а огледа се у томе да је реч о једној веома софистицираној и опасној пракси кад је реч о заштити (права) детета. Посматрајући физичко или сексуално злостављање детета, или нешто блаже, угрожавање детета, у питању су јасне радње којима се манифестује овакво противправно понашање, било трећих особа било родитеља. Код дељења садржаја о детету на друштвеним мрежама може се говорити о емотивном угрожавању детета. Реч је о активном понашању родитеља којим се може угрозити благостање детета и његов најбољи интерес. У овом делу разматрамо случајеве када родитељ дели садржај у вези са дететом без ограничења. То подразумева да родитељ дели садржаје у вези са дететом који су доступни свима, без ограничења, то су случајеви отворених профила на друштвеним мрежама (*Facebook*, *Instagram*, *TikTok*). У овим случајевима могуће је применити норме Породичног закона о злоупотреби родитељског права кроз емотивно злостављање детета. Постављање слика, видео-садржаја и других личних података о детету, без постојања икакве заштите од стране родитеља, у себи садржи активну радњу којом се угрожавају право детета на приватност и благостање детета. Поставља се питање да ли је потребно да наступе штетне последице по дете услед неограничене доступности слика и садржаја детета да би дошло до примене породичноправних санкција, као што је то случај код физичког или сексуалног злостављања детета. Један од блажих начина санкционисања родитеља састојао би се у примени корективног надзора над вршењем родитељског права и то тако што би се родитељу указало на пропуст у вршењу родитељског права, дељењем садржаја који угрожава или може угрозити благостање детета. Изостанак реакције родитеља у виду закључавања профила, као и другог начина заштите података о детету, могао би произвести покретање судског поступка против родитеља.

Највећа опасност од дељења садржаја без ограничења, у коме се појављују деца, огледа се у могућности да се такви подаци (слике, видео-садржаји) украду и злоупотребљавају³. Дигитални идентитет сваке особе, па и детета, подразумева

³ О опасности дељења слика на којима се налазе деца, као и техникама за блокирање дељења слика деце (v. Carr, Hilton, 2011, стр. 67).

постојање података о години и месту рођења, пребивалишту детета, предшколској установи или школи коју дете похађа. Сlike и видео-садржаји о деци неретко се користе за непримерене радње попут стварања порнографских и других садржаја у којима се на најгори начин злоупотребљавају деца. Поред злоупотребе дигиталног идентитета детета у виртуелном свету, постоји и део који се односи на штетне утицаје које постављање садржаја о детету без ограничења може произвести у погледу физичке безбедности детета од стране трећих особа, тј. особа које не познају дете, као и у погледу физичке отмице од стране родитеља или сродника детета. Тако, отмица детета у физичком смислу, посебно отмица у контексту Хашке конвенције о грађанскоправним аспектима међународне отмице деце, неретко се догађа од стране блиских чланова породице и родитеља детета (Stanivuković, Đajić, 2022, str. 133). Ако се садржаји о детету у којима је могуће открити локацију детета постављају на друштвене мреже, без ограничења, могуће је сазнати кретање детета са родитељем који врши родитељско право, те на тај начин извршити отмицу детета.

Дељење садржаја о детету са ограничењем

За разлику од *sharenting*-а без ограничења, уколико родитељ садржаје и профиле на друштвеним мрежама везане за дете осигурава на начин да само особе којима он то дозволи могу имати приступ, не постоји активна или пасивна радња којом се може угрозити право детета. Међутим, приказивање неприкладних садржаја, чак и за ужи круг блиских особа и сродника, може имати негативне ефекте по дете, те захтева деловање надлежних социјалних служби. Још један од видова заштите, ако се родитељ већ одлучи да приказује садржаје везане за дете, односи се на немогућност приказивања локације датих садржаја (слика или видеа без локације, где се налазе родитељ и дете). Ипак, у овом случају, и поред неприказивања локације, ако су садржаји такви да се може јасно утврдити место где се дете и родитељ(и) налазе, негативни ефекти по дете су могући. Изостављање означавања локације, а објављивање слике или видеа где се јасно може утврдити који град, држава, тржни центар, спортска манифестација је у питању, поништава ефекте неприказивања локације.

Поред опције затворених профила, родитељима на располагању стоји још једна могућност, посебно оним родитељима који имају затворене профиле, али уједно велики број „пратилаца“ и „пријатеља“. Они могу ограничити објаве везане за дете само за најужи круг сродника и блиских особа. Помоћу опције *close friends*, садржај о детету се приказује само тим особама, што додатно осигурава дигиталну безбедност детета, чак иако је профил већ затворен. На тај начин родитељи показују додатну савесност у погледу вршења родитељског права.

На овом месту ћемо посебно размотрити објављивање нарочито осетљивих садржаја везаних за дете и у том случају обавезу ограничења тих садржаја без изузетка. Додатно и ограничење у погледу потпуне забране објављивања тих садржаја, чак и код затворених профила. Иако већини људи то представља уобичајену праксу, чак и врло симпатичну, објављивање садржаја, посебно слика, у којима су нага деца која се купају, било на мору или у породичном дому, без ограничења, *online*, не би смело бити дозвољено родитељима. Ово је пракса која омогућава

сексуалну експлоатацију детета и директно води ка томе да, услед дигиталне крађе идентитета детета, особе са поремећеном сексуалношћу поставе исте те садржаје на порно-сајтове, што може имати непоправљиве последице по добробит, благостање и најбољи интерес детета.⁴

Иако смо поменули да ограничење садржаја, најпре, подразумева затворени *Instagram* или *Facebook* профил родитеља, свако објављивање садржаја на интернету остаје (негде) забележено. То је тзв. дигитални отисак. Такође, још једна опасност код затворених профила, у којима само „пријатељи“ или блиске особе, рођаци, кумови детета имају приступ, огледа се у томе да те особе даље могу прослеђивати, преузимати такве садржаје. Стога, чак ни ограниченост приступа сопственом профили одређеном блиском кругу особа не гарантује апсолутну заштиту благостања детета.

Различити критеријуми могу се применити у погледу ограничења садржаја које родитељи постављају. Према једној подели, врста садржаја о деци која треба да буде ограничена, уколико га родитељ објављује из пословних побуда, обухвата следеће ситуације: 1. садржај о деци снимљен код куће у приватном окружењу; 2. садржај где су деца нага; 3. садржај у коме деца нису свесна да се сликају или снимају; 4. садржај у коме се откривају лични подаци о деци, место где се дете налази, место где дете живи, предшколска установа или школа коју дете похађа, као и медицинске информације о детету; 5. садржај у коме је дете емотивно или физички угрожено (стрес, плач, бег, пад) (Yates, 2023, стр. 850).

Када је реч о дељењу здравствених садржаја о детету, дељењу искључиво алтруистичких мотива, где родитељи имају намеру да свом детету, али и другој деци у сличној ситуацији помогну, сматра се да је и за ове податке и садржаје потребно да се то чини на затвореним друштвеним профилима, на којима само одређене особе имају приступ (Johnston, 2020, стр. 70).

МОТИВИ РОДИТЕЉА ЗА *SHARENTING*

Упуштајући се у даљу анализу, једну од две почетне хипотезе нашег истраживања, издвојићемо три групе мотива родитеља у савремено доба за приказивање свог детета неодређеном и непознатом броју особа на друштвеним мрежама: мотив забаве, мотив помоћи детету и лукративни, тј. мотив стицања материјалне користи. Свакако да је, најпре, у време настанка и раног развоја друштвених мрежа мотив *sharenting*-а био једино да се родитељи и њихова деца приказују. То приказивање је имало примарно за циљ пружање помоћи детету, односно групи деце са неким тешкоћама или проблемима са којима су се родитељи суочавали при вршењу родитељског права. Постепеним развојем друштвених мрежа тај мотив помоћи детета бива потиснут на начин пуког приказивања детета, као праксе која је продрла у савремени породични живот. У следећој фази, са продором реклама, великих компанија и профита у ову дигиталну област, родитељи су схватили да *sharenting* може донети значајне материјалне користи, те настаје пословни *sharenting*.

⁴ Несметан приступ деце интернету омогућава не само активно већ и пасивно угрожавање детета уколико дете приступа порнографским садржајима (v. Filipović, 2016, стр. 834).

Sharenting* из пословних мотива родитеља – пословни *sharenting

Док се иницијално појам *sharenting*-а везивао за дељење садржаја о деци из алтруистичких мотива, па затим из искључиво личних, забавних, непрофитних побуда родитеља, даља „еволуција“ овог феномена ишла је у правцу тога да родитељи деле садржаје везане за децу из пословних побуда. Неспорно је да савремена рекламна индустрија, као један од фокуса свог профита има децу као потрошаче⁵, поред родитеља који су постали примарни конзументи производа за децу (Filipović, 2011). Посредством социјалних мрежа које поседују родитељи, и рекламирањем на њима, мултинационалне компаније остварују профите који се мере милијардама долара (Yates, 2023, str. 843).

Дељење садржаја о деци може бити условљено намером родитеља да постану инфлуенсери. Постављање садржаја може довести до стицања накнаде услед објављивања садржаја. Намера родитеља је да такво приказивање постане њихово стално занимање, а да им породични дом постане (ново) радно место. Оно што породично-правна теорија, а последично и пракса, треба да пружи као одговор јесте – да ли дете у овом случају представља оруђе за рад родитеља, да ли долази до злоупотребе права детета, да ли је таква пракса супротна најбољем интересу детета?

У класичном систему заштите деце од рада уопште, као и од штетног рада, ако дете има потребан узраст и способност за рад, искоришћавање деце у пословну сврху родитеља треба да има исте последице као и кад би родитељ имао намеру да запосли дете у кладионици или када би родитељ хтео да дете рекламира одређени производ.⁶

Чињеница да дете, нпр. узраста две године, не рекламира одређени производ у штампаним новинама или на ТВ, већ на личном профилу родитеља, не треба да ослободи родитеља одговорности за такво грубо угрожавање најбољег интереса детета, односно пословно искоришћавање детета ради стицања профита. У овој области треба применити исте оне стандарде заштите који постоје у радноправној заштити деце од прекомерног или штетног рада. То што овакву праксу спроводи родитељ у породичном окружењу, а не послодавац у својим просторијама, никако не би смело изменити угао посматрања да се *sharenting* из пословних побуда не сме сматрати искључивим правом родитеља. Ако код *sharenting*-а из забавних мотива можемо

⁵ Иако није тема овог рада, осврнућемо се на значај заштите приватности детета из угла прибављања података у сврхе стицања профита компанија које се рекламирају *online*. Велика опасност код дељења садржаја везаних за децу крије се код опције “*I agree*”, односно прихватања услова пословања, услова обраде личних података од стране одређеног дигиталног обрађивача података. Деца, а чак и одрасли, не читају који су услови за улазак на одређену платформу или сајт, већ само кликну да се слажу на задату опцију “*I agree*”. Било која од савремених платформи и друштвених мрежа, која добије податке о корисницима, може уступити читав низ тих личних података одређеним компанијама које се баве продајом производа, посебно производа за децу, уз плаћање накнаде за давање тих информација. Компаније плаћају друштвеним мрежама за добијене податке, јер знају да ће њиховим коришћењем моћи да допру директно до корисника – деце потрошача.

⁶ О посебној радноправној заштити деце (Kovačević, 2021, str. 535 i dalje).

говорити о сегменту васпитања детета, код *sharenting*-а из пословних мотива није реч о вршењу родитељског права, већ о радном ангажовању (експлоатацији) детета.

У оквиру овог облика *sharenting*-а, неретко, родитељи захтевају од детета да се понаша на одређени начин, а све то с циљем привлачења што већег броја пратилаца што даље последично доноси већи профит родитељу. На тај начин дете се учи да се понаша, не у складу са својом природом, осећањима, потребама, жељама, већ да глуми и претвара се, и то на свакодневном нивоу. Дете губи право на правилан и потпун развој и стицање индивидуалности. Некада се уметничко или глумачко изражавање детета у оквиру различитих уметничких група и секција сматрало као позитивна активност у развоју личности детета. Међутим, стављање детета у центар пажње вишемилионског аудиторијума и то у оквиру приватног окружења – породичног дома, школе, одласка на одмор, а све искључиво с циљем стицања профита, може имати непоправљиве последице по благостање детета. Опасност се крије у томе да дете врло лако, константним *online* присуством, може изгубити појам о разликовању реалног и виралног, стварног и имитираног живота.

Када се дигитални садржаји, тј. постови у којима се појављују деца, користе ради остваривања привредне делатности родитеља, онда се таква пракса родитеља може поистоветити са учешћем деце у рекламирању неког производа. У том случају, говори се о раду детета, као и када је реч о деци инфлуенсерима (*kidfluenceri*), деци која промовисањем сопствених садржаја на интернету стичу зараду. У случају пословног *sharenting*-а реч је о томе да се деца радно експлоатишу с циљем стварања профита родитеља. Деца се користе као средство кроз које се пласирају дигитални садржаји. Деца могу бити, и најчешће јесу, изманипулисана и несвесна да се користе за стицање профита својих родитеља на друштвеним мрежама. Она могу бити сатима снимана и подстицана да се понашају по одређеним обрасцима, противно својим осећањима и жељама. Неретко деца могу бити снимана од самог рођења константно, те њихов живот поприма карактер ријалити *online* емисије.⁷

Родитељи с циљем стицања профита неретко утичу на децу да учествују у креирању садржаја и противно њиховој вољи, услед очигледног противљења детета. Било то исувише сурово речено или не, али долазимо до закључка да су деца у овом случају оруђе за стварање дигиталног садржаја својих родитеља. Правни систем штити децу и не дозвољава да неко друго лице, без сагласности родитеља, користи дете у рекламне сврхе или ради стицања материјалне добити. Чак и поред постојања сагласности детета, ако је то штетно по најбољи интерес детета, неће се дозволити учешће детета у таквим активностима. Постављамо питање, зашто би иста таква пракса од које родитељи (или правни систем) штите дете од трећих лица,

⁷ Сетимо се само филма *Труманов шоу* (*The Truman Show*) из 1998. године. Тада, пре само неких 25 година, изгледало је као научна фантастика да је могуће створити и одржавати виртуелну стварност у породици. Наиме, радња филма се тиче јавног преношења на телевизији рођења детета и његовог даљег развоја у „вештачком“, измишљеном окружењу. Одрастање, похађање школе, закључење брака, радни однос главног јунака – детета, а касније одраслог човека, претворено је у фиктиван живот у који само он, као главни лик, верује у то, док су сви чланови његове породице, пријатељи, колеге са посла – глумци, а радња се одвија у једном великом створеном ТВ студију.

била дозвољена самим родитељима. Ако родитељ има одговорност да чува дете од тих штетних поступака трећих лица, онда то ни њему не сме бити дозвољено. Аргумент родитеља да њихов дом, дневни боравак, кухиња, дечја или спаваћа соба представљају њихов приватни домен, у коме имају права да снимају и сликају дете, губи на значају у случају када исти тај дом, дневни боравак, дечја соба, спаваћа соба или кухиња постају јавно доступни хиљадама и милионима непознатих посматрача. На наведени начин, постављањем садржаја *online*, породични дом од приватног дома постаје јавно добро. Дете ту постаје прост припадак садржаја које родитељ објављује. Дете се од неспорног субјекта савременог права претвара у објект коме се не пружа чак ни заштита. Додатно истичемо, ако се насиље у породици више не сматра као приватна ствар сваке породице и ако родитељ више не може физички и психички кажњавати дете, не видимо разлог да се исти приступ не примени и на пољу пословног *sharenting*-а.

Савестан родитељ се неће запитати, у светлу новонасталих околности енормних профита насталих од приказивања деце *online*, да ли да и он почне такав посао. Да ли да напусти свој посао и постане *sharenter*. Међутим, у многим случајевима избор неће бити могућ, посебно када родитељ нема запослење или када постоји могућност да пословним *sharenting*-ом реши неке своје личне, али и породичне егзистенцијалне проблеме. Стога, услед немогућности борбе родитеља као појединца са мултинационалним компанијама које рекламирају производе, право треба да спречи било какву могућност да родитељу буде остављено искључиво право да *sharenting*-ом из пословних побуда угрози најбољи интерес детета.

Sharenting* из забавних мотива родитеља – непрофитни *sharenting

Дељење садржаја о деци из забавних мотива родитеља водећи је разлог зашто се деле садржаји о деци *online*. Једноставно, то је постао нормалан и уобичајен начин на који родитељи обавештавају широку или ширу „породичну“ јавност о развоју свог детета. Као што је некад било уобичајено да се деца сликају и праве фото-албуми, снимају на *VHS* касетама или да се касније праве снимци и слике на мобилним телефонима у приватне сврхе, сада је уобичајено дељење садржаја да би родитељи своје дете показали и приказали *online*.

Дељење садржаја везаних за децу *online* има своје позитивне стране, пре свега у томе што родитељи добијају савете у вези са свакодневним вршењем родитељског права, као и у вези с неким тежим питањима о здрављу деце, сметњама у развоју, исхрани и школовању. Родитељ дели садржаје о детету с циљем добијања помоћи или информација ради побољшања здравствених⁸, емотивних, образовних и других услова за дете. Укратко, садржај који има за циљ унапређење благостања детета. Примарно је дељење дигиталних садржаја везаних за децу настало из непрофитабилних мотива,

⁸ Родитељи могу на друштвеним мрежама делити информације о здравственом стању детета, посебно са рођацима и блиским особама, с циљем добијања подршке и дељења бриге о здрављу детета (Johnston, 2020, str. 64).

тако што су на *Facebook* налозима формиране групе „мама блогера“ које су размењивале информације и садржаје о својој деци. Поред низа, претежно негативних ефеката, изнетих у овом раду, *sharenting* може имати и корисних одлика. Тако, дељење садржаја о детету, уз ограничење, члановима породице који живе у удаљеним државама или деловима исте државе, може на дневном нивоу пружити податке и слику о развоју детета, те они и поред географске удаљености могу на извешан начин бити укључени у живот детета и то не само као посматрачи већ и као особе које могу помоћи родитељима у доношењу битних одлука у вези с дететом. Али, опет напомињемо, ти садржаји и информације о детету могу и требало би да буду резервисани само за те чланове породице, не и за неограничени број непознатих особа.

Намера за *sharenting*-ом може иницијално бити изразито алтруистичка, али накнадно постати лукративна. Ево једног примера – *sharenting* везан за међународно усвојење где се готово свакодневно преносио процес усвојења једног детета из Кине од стране родитеља држављана САД, који је трајао неколико година (Pacht Friedman, 2022, стр. 379).⁹

УЛОГА ДРЖАВЕ КОД *SHARENTING*-А

Оно што код феномена *sharenting*-а додатно усложњава проблем огледа се у томе што је реч о повреди права детета на приватност, права које по правилу треба да штите родитељи и то услед повреде од стране државе или неких трећих лица.

У случају када се објављује слика или информација у новинама или на ТВ без сагласности детета или родитеља, као и када нека блиска особа или било које друго лице то чини, право да дете штите од таквих поступака је на родитељима, као носиоцима заштите права на приватност детета – законским заступницима детета. Међутим, код *sharenting*-а управо су родитељи ти који угрожавају ово право детета, те се држава, односно правни систем, (принудно) јавља као заштитник благостања детета.

Више је него интересантно приметити да у овој области државе признају родитељима потпуну слободу у погледу вршења родитељског права, слободу која у свом пуном изразу може довести до несагледивих последица по психичко, али и физичко здравље детета, док се нпр. код физичког васпитавања детета мешају и у случају најмањег облика телесног васпитавања (кажњавања) родитеља. Дискреционо право родитеља да и у очигледно оправданим ситуацијама, попут истрчавања детета

⁹ У прилог нашој тврдњи да *sharenting*, који може на почетку имати корисну сврху да родитељима покаже процес, процедуру међународног усвојења, обезбеди све информације, мане и предности овог поступка, јесте наведени случај. Накнадно је родитељ, који је постављао садржаје о усвојењу детета, направио *online puzzle* слику где би корисници, уколико желе да виде лик детета које је усвојено, били обавезни да за уклањање сваког дела слагалице плате одређени износ. Иначе у „директан пренос“ усвојења укључиле су се многе компаније које су спонзорисале приказивање видео-садржаја и слика о детету. Без сазнања о којим компанијама је реч, само можемо да претпоставимо да су интерес у рекламирању својих производа имале оне компаније које производе децу храну, пелене, одећу, намештај, играчке и сл. Случај сликовито приказује како *sharenting*, од инцијалне забаве, може прерасти у озбиљан бизнис.

на улицу, приближавања опасним стварима, додиривања непознатих предмета, пребегне благим физичким казнама ставља се под проверу и надзор, док се постављање различитих садржаја о детету на друштвене мреже уопште не доводи у питање.

С циљем превентивне заштите детета, држава може утицати на то да доношењем правних норми забрани компанијама и платформама, попут *Instagrama*, *Facebook*, *X*, *TikTok* и другима, да остављају слободу родитељима да могу самостално одлучити да ли ће приказивати садржаје о својој деци са ограничењем или без њега. Одлука о овом питању не може и не сме бити у искључивој надлежности родитеља. Ако родитељ, тј. одрасла особа, показује несавесност у погледу сопственог приказивања, то (барем за сада) треба да буде ствар аутономије појединца. Међутим, када је реч о детету, такав став не може бити прихватљив, посебно посматрано из угла поштовања принципа најбољег интереса детета – правног стандарда који је највиши стандард заштите детета, и на универзалном, и на европском, и на националном нивоу. Држава треба да пружи заштиту детету из два правца – деловање према компанијама које поседују друштвене мреже, али и деловање према родитељима. Препуштање родитељима слободе избора, као и унутрашњим нормама мултинационалних компанија, које чак ни врсни експерти права интернета и компанијског права у области друштвених мрежа не познају, пре свега, услед брзине њихове пролиферације, није се показало као добро решење. Додатно, ако се родитељ надзире, санкционише и кажњава у случају да физички и сексуално злоставља дете, као и ако је неактиван у вршењу родитељског права, зашто да у овој веома софистицираној области вршења родитељског права приступ државе буде другачији? У савремено доба држава чак доводи у питање и уобичајено свакодневно телесно васпитање детета, те се родитељ ставља под лупу социјалних служби и читавог низа других државних органа.¹⁰

Аргумент стицања профита и недодирљивости савремених дигиталних мултинационалних компанија не може бити ваљан, ако узмемо да је овде субјект заштите дете и најбољи интерес детета. Да ли би ико ко се бави теоријом или праксом породичног права, али и права уопште, у сукобу права, тј. интереса савремених компанија за стицање профита и права детета на приватност и заштите благостања детета могао дати примат првом?! Селективан приступ државе и правног система у области вршења родитељског права веома је опасан пут којим се отвара низ потенцијалних сукоба у односу родитељ–дете, а који се налази у центру породичног права личних односа.

У случају несавесности родитеља, и код претпостављене и код оне настале након упозорења од стране социјалне службе (центра за социјални рад), предлажемо примену института несавесног вршења родитељског права. Родитељ, који и поред упозорења од стране социјалне службе поставља садржаје о детету, делује несавесно у погледу вршења родитељског права. Оно што се може приговорити оваквом приступу, и то сасвим оправдано и аргументовано, јесте коју санкцију је могуће изрећи родитељу када се утврди несавесно вршење родитељског права у погледу *sharenting*-а, односно постављања садржаја на друштвене мреже. Из тог разлога, као добро решење видимо деловање државе да обавезе компаније које послују у оквиру друштвених мрежа да не дозвољавају да родитељи имају право постављања садржаја о деци без

¹⁰ О телесном кажњавању деце (v. Choudhry, 2009, str. 180).

ограничења (закључани профили и сл.). Такође, постоји и други правац деловања, а то је да се родитељу који, и поред упозорења од стране социјалне службе, настави да дели садржаје и против кога се у судском поступку утврди да је несавесно вршио родитељско право, ускрати право да поседује профиле на друштвеним мрежама. Судска одлука о делимичном лишењу родитељског права била би правни основ да компанија одбије захтев за отварање профила. Проблем у овој логичкој конструкцији је у томе што, према постојећим нормама, свака особа може отворити профил на друштвеној мрежи. На који начин онда родитељу или било којој одраслој особи забранити да отвори профил на некој друштвеној мрежи? Свакако да подизање свести и друштвена реакција представљају најцелисходнији приступ решавању овог проблема. Укључивање центра за социјални рад, и посебно укључивање суда, имплицира постојање озбиљнијих повреда права детета.

ЗАКЉУЧАК

Када родитељ поставља садржај о детету на друштвене мреже и интернет, то се може чинити са ограничењем или без ограничења. Несумњиво је да дељење садржаја о деци од стране родитеља без ограничења представља потенцијално угрожавање благостања детета и његовог најбољег интереса. Дељење са ограничењем, кроз затворене профиле, има виши степен заштите права детета, иако су злоупотребе могуће и код таквих профила.

Од одређеног узраста, нпр. од законског узраста од 15 година, постављање садржаја о деци, на сопственом профилу, родитељ би требало да чини уз обавештавање детета и уважавање његовог мишљења, посебно уколико су садржаји такви да би могли штетно деловати на „друштвену репутацију“ детета у адолесцентском добу. Дељење садржаја о детету без ограничења у директној је супротности са најбољим интересом детета. Код дељења без ограничења, поставља се питање да ли је потребно да наступе штетне последице по дете услед неограничене доступности слика и садржаја детета, да би дошло до примене породичноправних санкција, као што је то случај код физичког или сексуалног злостављања детета из домена лишења родитељског права. Примарна примена норми о лишењу родитељског права може бити строга санкција, те решење видимо у деловању социјалних служби. Један од блажих начина санкционисања родитеља састојао би се у примени корективног надзора над вршењем родитељског права и то тако што би се родитељу указало на пропуст у вршењу родитељског права који чини дељењем садржаја који угрожава или може угрозити благостање детета. Изостанак реакције родитеља у виду закључавања профила, као и другог начина заштите података о детету, могао би произвести покретање судског поступка против родитеља. Када је реч о дељењу са ограничењем или без ограничења, један од критеријума да ли долази до злоупотребе родитељског права јесте врста садржаја који се дели, без обзира на то да ли је са ограничењем или без њега.

Анализирајући разлоге зашто родитељи постављају садржаје о деци, тј. зашто долази до *sharenting*-а, издвајају се три групе мотива родитеља за приказивање своје деце: мотив забаве, мотив помоћи детету и лукративни, тј. мотив стицања материјалне

користи. Чињеница да дете, нпр. узраста две или три године, не рекламира одређени производ посредством традиционалних медија – у штампаним новинама или на ТВ, већ на личном профилу родитеља, не треба да ослободи родитеља одговорности за такво грубо угрожавање најбољег интереса детета, односно пословно искоришћавање детета ради стицања профита. У овој области треба применити исте стандарде заштите који постоје у радноправној заштити деце од прекомерног или штетног рада. У случају угрожавања благостања детета, најпре треба да делује центар за социјални рад, а уколико поступање центра нема ефекта, покретање судског поступка намеће се као оптимално решење.

Uroš P. Novaković¹
University of Belgrade, Faculty of Law,
Department of Civil Law
Belgrade (Serbia)

FORMS OF SHARENTING AS A MODERN SOCIAL PHENOMENON OF CHILDREN'S PORTRAIT

(Translation *In Extenso*)

Abstract: The paper analyzes the parents' contemporary practice of posting virtual content about their children on social networks and online platforms in general. Sharing content about a child on social networks and online without restrictions is an approach that fully recognizes the parents' right and freedom to shape the visibility of their child, as well as the child's right to privacy. Even limiting access to one's own profile to a certain close circle of people does not guarantee absolute protection of the child's well-being. Namely, the danger of closed profiles, to which only "friends" or close people, relatives, godparents of the child have access, is reflected in the fact that these people can further forward, or download, such content. Initially, the concept of sharenting was associated with sharing content about children for altruistic motives, and then for exclusively personal, entertaining, non-profit motives of parents, and the further "evolution" of this phenomenon was in the direction of parents sharing children-related content for business motives. Sharing content about children for the sake of parents' entertainment motives is the leading reason why content about children is shared online.

Keywords: social networks, sharing with restrictions, sharing without restrictions, non-profit sharenting, profit sharenting

INTRODUCTION

In the digital sphere, the contemporary age has brought about unimaginable changes in the existing, traditional human relations. The family as part of the complex social structure is not immune to constant changes. Technological innovation has an immeasurable effect on every segment of life, both of the individual and the family. The internet and social networks (*Facebook*, *Instagram*, former *Twitter* and now *X*, *TikTok*) are part of such technological innovation, the use of which gives rise to new practices in family life, unknown in the previous everyday pattern of behaviour of the family members (Novaković,

¹ uros.novakovic@ius.bg.ac.rs; <https://orcid.org/0009-0002-9749-7369>

2025, p. 347). By presenting themselves and other close people on the Internet and social networks, individuals, either as independent persons or family members, become visible to a broad (un)restricted circle of others, both known and unknown people, thus potentially becoming exposed to certain harmful effects. Unrestricted (self)presentation may also lead to a number of consequences for the person posting content on the Internet. If it is a mature adult (capable of sound judgment?!) who posts content about himself/herself, and the content that does not threaten other people's rights, the legal system cannot act in any way in relation to such practice by someone. However, if those are people who post content about others, particularly about their children, such acting within modern family life should not be left outside legal regulation, particularly if such potentially harmful acting of the parents may threaten the child's well-being and welfare.

We are witnessing that by sharing digital content, individuals acquire material goods and gain profits that are unimaginable in any other area of their business. It is indisputable that technological development has an immeasurable effect on the life of every individual, including children. The question is how technological innovation in the social sphere affects the exercise of the individual's rights, whether the application and penetration of digital content in the practice of family life threatens the child's rights or not. One part of the entire digital content segment is social networks, and there is a need to analyze the impact of social networks on a whole range of individual rights, primarily personal rights, and to be even more specific, the individual's right to privacy. The development of the aforementioned technologies has enabled completely anonymous people to be entitled to present themselves and become publicly visible – something that was unimaginable only 20 or 30 years ago. We will define it as the right of an individual to be known to the public – the right to public display. The (fictitious, wrong?!) reality is provided that everyone can and should be known by all other people.

Although there are certain restrictions in showing children on social networks, they are often only declarative. In practice, the situation is completely different. As far as Facebook is concerned, although this social network, in line with its internal rules, does not allow children under the age of 13 to be registered as users of this social network, there are cases that children younger than 12 create their profiles. Extreme, yet realistic and warning examples tell us that even three-year-old children have their profiles on social networks (Goshadze, 2020, p. 21). The fact that as many as 92% of children in the US aged two are present online is very worrying from the perspective of child rights protection (Haley, 2020, p. 1007), while, when the child is five years old, there are already as many as 1,500 pictures of him/her on online platforms (Fineman, 2023, p. 850). On the other hand, a high percentage of parents (75%) use social networks for sharing content about their children, while only 1/4 of parents consult their children regarding the consent for posting the content about them on social networks (Yates, 2023, p. 850). According to some other data, every day as many as 40.5% parents post a video clip or a picture on the relevant social network (Johnston, 2020, p. 59). All these data point to the spread and significance of the legal analysis of this contemporary issue. Our intention is to confirm two hypotheses: that parents cannot exercise their parental right without restrictions in this sphere, as well as that the motives driving parents to post content about their children have a decisive effect on whether such parents' practices will be opposite to the child's best interest, as an ultimate principle, and, therefore, require the reaction of the state bodies, such as social centres or courts.

CONTEMPORARY PHENOMENON OF SHARENTING

The need of adults, who are also parents, to (self)present themselves in the modern era is also projected onto the presentation of their children on social networks. It is difficult to imagine a parent who, only 30 years ago, would pay for an ad in newspapers or buy time on TV to present and show to a number of strangers how his child has started walking, said the first word or celebrated the first birthday. In modern times, the child comes into contact with people who may know personal data about him/her (let us not say, who know the child) without previously meeting them or sharing the same, deeply personal and intimate data with those people. What reflects the difference and, at the same time, the greatest threat of modern digital media (online media) in relation to the traditional ones? We will sum up the answer to this question through the following characteristic of the information placed through online media: permanence implies that once published online information does not disappear; on the contrary, it last for years, visibility means that information is shown online and is broadly visible, on an unlimited number of accounts; shareability implies that the Internet is a medium that enables instant sharing of information by users, with one movement, one click, that information is obtained and forwarded; searchability means that it is possible for a user to search for and obtain information once published in existing databases at any time in the future. (Hamming, 2020, p. 1044).

SHARING CHILD-RELATED CONTENT

One of the basic ways to protect a child from the harmful effects that can occur due to sharenting is to limit the content displayed on social networks or online in terms of availability to only a certain number of users. Of course, not presenting the child at all, seen from the perspective of protecting the child's rights, would be the safest way of avoiding any violation of the child's privacy and well-being. However, since the parents' contemporary practice is such that the content about the child is shown, it is necessary to find modalities of removing potential harms that may arise or those that have already arisen. This paper will build on our initial research about a collision between the child's right and the parental right in sharenting (Novaković, 2025, p. 352). When it comes to the difference regarding the initial analysis already performed of this phenomenon, we will examine the practice when the parent, in his/her exercise of the parental right in this sphere, should share child-related content with or without restrictions, as well as the parents' motives for posting child-related content.

Sharing without restrictions

Sharing child-related content on social networks and online without restrictions is an approach that fully recognizes the parents' right and freedom to shape the child's visibility, as well as the child's right to privacy. The extent to which the individuals' wish goes in terms of publicly presenting their children is proved by the fact that in the USA the pictures of the still unborn, or just conceived child (*nasciturus*) are posted on social

network accounts (Donovan, 2020, p. 40). Moreover, many parents create in advance social network and e-mail accounts for their unborn children (Iskul & Joamets, 2021, p. 105). It is a unique practice in this sphere to apply the assumption of *nasciturus pro iam nato habetur quotiens de commodis eius agitur*.

Content sharing without restrictions leads to the fact that the presentation of child-related content may reveal the child's place of residence, the school attended, the date of birth and, finally, the child's physical appearance. All this may lead to the abduction of the child, both digital and actual. The extent of the danger of revealing the data about children, thus opening the possibility of the creation of fake profiles by stealing the child's data, is proved by the forecast that by 2030, as many as 2/3 of digital identity thefts will have been related to *sharenting* (Pacht Friedman, 2022, p. 377).

Posting child-related content online without restrictions may be driven by the parents' good, positive intentions of showing themselves as caring mothers and fathers, of sharing information useful to other parents, of informing family members who live far away about the child's progress, of posting humorous clips or pictures of the children, of showing the children's educational, cultural or sports talents aimed at the children's visibility and their perfection and advancement in that field (Iskul & Joamets, 2021, p. 105).² We assume and really believe that most parents, when posting content about their children on the Internet, are unaware of the potential danger of such action to the child's well-being. We start from the assumption that parents would not abuse the rights of someone else's child who is also presented online. We fully agree with such a starting assumption. However, in this situation, the standard of a good host, i.e., of a conscientious parent, should be applied. A conscientious parent is the one who knows or should know, from the circumstances of a given case, that his acting might lead to harmful consequences for the child. In the sphere of sharenting and in terms of observing the principle of the child's best interests, law should abide by an objective criterion – whether the parents' acting may cause consequences to the child's well-being without the existence and establishment of the intention. Finally, in terms of the child's well-being, it is irrelevant whether the parent knew or did not know that posting content might be harmful for the child, particularly if there is a danger of the child-related data being abused and of harming the child's personality and development.

On the other hand, apart from the assumption of conscientiousness, where posting own content on social networks, as well as children-related content, may have the character of a fully conscious action, there is also a situation when, due to the digital dependency on social networks, the parent acts irrationally and unconsciously because he/she cannot resist that type of dependency and is unaware of harmful consequences of posting content. Contemporary family life implies everyday online presence. If a certain person is not present on social networks for a day, this is already interpreted as a significant absence. This especially applies to the younger generations – children – who have already grown up or are growing up in this prevailing reality.

Unlike the restrictions in the protection of individuals' privacy regarding the publication of child-related content on social networks by parents, children have a rather poor

² Showing the child's talent online can lead to scholarships for the child, no matter whether it is in an artistic, educational, or sports activity.

degree of legal protection. The specific nature of *sharenting* is reflected in its being a very sophisticated and dangerous practice when it comes to the protection of the child (and the child's rights). Speaking of physical or sexual child abuse or, on a smaller scale, threatening the child, those are clear actions manifesting such anti-legal acting of either third parties or parents. When it comes to sharing child-related content on social networks, we can speak of the emotional endangerment of the child. It is the parents' active behaviour that may threaten child's well-being and best interests. In this part of the paper, we will examine the cases when the parent shares child-related content without restrictions. It implies that the parent shares child-related content that is accessible to everyone, without restrictions, such as the cases of open profiles on social networks (*Facebook, Instagram, TikTok*). In these cases, it is possible to apply the norms of the Family Law regarding the abuse of the parental right through emotional abuse of the child. Posting pictures, video-clips and other personal data about the child, without any protection by the parents, contains in itself an active action endangering the child's right to privacy and the child's well-being. The question arises whether it is necessary for the harmful consequences to the child to occur due to the unrestricted accessibility of the child's pictures and content before the actual application of the family-legal sanctions, such as the case with physical or sexual abuse of the child. One of the milder methods of sanctioning parents would be the application of corrective supervision over the exercise of the parental right – by pointing to the omission in the exercise of the parental right through sharing content that threatens or may threaten the child's well-being. The parents' failure to react by locking the profile or by applying any other way of protecting the child's data might lead to the initiation of legal proceedings against those parents.

The greatest danger of sharing without restrictions the content featuring children is reflected in the possibility of such data (pictures, video-clips) being stolen and abused.³ The digital identity of every person, including children, implies the existence of the data about the place and year of birth, the place of residence, the pre-school institution or the school attended by the child. Child-related pictures and video-clips are often used for inappropriate purposes, such as creating pornographic and other types of content in which children are abused in the worst possible manner. In addition to the abuse of the child's digital identity in the virtual world, there is also a segment referring to the harmful effects of posting child-related content without restrictions potentially caused to the child's physical safety by third parties, i.e., those who do not know the child, as well as the physical abduction by the child's parent or relative. Thus, the physical abduction of the child, particularly within the context of the 1980 Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction, is frequently perpetrated by close family members and parent(s) of the child (Stanivuković, Đajić, 2022, p. 133). If child-related content from which it is possible to find out the child's location is posted on social networks, without restrictions, it is possible to learn about the movement of the child and the parent exercising the parental right, and thus abduct the child.

³ For more details about sharing pictures showing children, as well as about techniques for blocking the sharing of children's pictures (see Carr & Hilton, 2011, p. 67).

Sharing child-related content with restrictions

In contrast to *sharenting* without restrictions, if the parent posts child-related content and profiles on social networks secures by allowing access only to certain persons, there is no active or passive action that might endanger the child's right. However, the presentation of inappropriate content, even to the narrower circle of close persons and relatives, may negatively affect the child and, thus, requires the action of the relevant social services. One of the forms of protection, in case the parent decides to post child-related content, refers to the impossibility of showing the location of such content (pictures or video-clips without location of the parent and the child). Still, in this case, despite not revealing the location, is the content is such as to enable easy determination of the place where the child and the parent(s) are, negative effects on the child are possible. Omitting the location but posting the picture of the video-clip from which it is easy to determine the city, the country, the shopping mall, the sports event in question, cancels the effects of not revealing the location.

Apart from the option of closed profiles, parents have another available option, particularly those parents with closed profiles, but at the same time with a large number of "followers" and "friends". They can restrict child-related posts only to the narrowest circle of relatives and close persons. Thanks to the option *close friends*, child-related content is shown only to those persons, which further ensures the child's security, even when the profile is already closed. In this way, parents show additional conscientiousness regarding the exercise of the parental right.

Here we will specifically consider the publication of particularly sensitive child-related content and, in that case, the obligation to restrict such content without exception. Additionally, there is a restriction regarding the complete prohibition of publishing such content, even in closed profiles. Although for most people it is a common practice, even a very appealing one, to publish content, especially images, that show naked children bathing, whether at the seaside or in the family home, without restrictions, *online*, parents should not be allowed to do it. This practice enables sexual exploitation of the child and leads directly, due to the digital theft of the child's identity, to sexually deranged persons posting the same content on porno websites, which may have incorrigible consequences to the child's well-being, welfare and best interests.⁴

Although we have mentioned that restricting content primarily implies parents' closed *Instagram* or *Facebook* accounts, any posting of content on the Internet remains recorded (somewhere). This is called a digital fingerprint. In addition, yet another danger regarding closed profiles, to which only "friends" or close persons, relatives, and godparents have access, is reflected in the fact that those persons can forward and download such content. Therefore, even restricting access to own profile to a certain close circle of people does not guarantee the absolute protection of the child's well-being.

Different criteria can be applied to restrict content posted by parents. According to one classification, the type of child-related content that should be restricted, if posted by a parent for business reasons, includes the following situations: 1. Child-related content made at home, in the private environment; 2. Content with naked children; 3. Content in which

⁴ Children's unobstructed access to the Internet enables not only active but also passive threatening of the child in case the child has access to pornographic content (see Filipović, 2016, p. 834).

children are unaware of being photographed or recorded; 4. Content revealing the child's personal data, location, place of residence, pre-school institution or school attended by the child, as well as the child's medical information; 5. Content in which the child is emotionally or physically endangered (stressed, crying, running away, falling) (Yates, 2023, p. 850).

When it comes to sharing medical content about the child, sharing for exclusively altruistic motives, where parents intend to help their own child as well as other children in a similar situation, it is considered that it should be done with such data and content on closed social profiles, which can be accessed only by certain persons (Johnston, 2020, p. 70).

PARENTS' MOTIVES FOR SHARENTING

Going into further analysis, one of the two initial hypotheses of our research, we will distinguish three groups of motives of parents in the modern era for showing their child to an unspecified and unknown number of people. on social networks: the entertainment motive, the motive of helping the child, and the lucrative motive, i.e., the motive of acquiring material gain. Certainly, first of all, during the emergence and early development of social networks, the *sharenting* motive was solely to show parents and their children. Such showing was primarily aimed at providing help to the child and/or a group of children with some difficulties or problems encountered by parents in the exercise of their parental right. With the gradual development of social networks, this motive of helping the child was suppressed in the form of merely displaying the child, as a practice that penetrated modern family life. In the following stage, with the inflow of advertisements, large companies and profits in this digital sphere, parents understood that *sharenting* could bring substantial material benefits, and that is how business *sharenting* began.

***Sharenting* with parents' business motives – business sharenting**

While the concept of *sharenting* was initially associated with child-related content sharing from altruistic motives, and then from solely personal, entertainment, and non-profit motives of the parents, further "evolution" of this phenomenon was oriented towards parents sharing child-related content for business reasons. It is indisputable that modern advertising industry has children as consumers among its main profit focuses⁵, apart from parents who have become primary consumers of products for children (Filipović, 2011).

⁵ Although it is not the topic of this paper, we will look at the importance of protecting the child's privacy from the perspective of obtaining data for the purpose of gaining profits by companies that advertise online. A major danger when sharing content related to children lies in the "I agree" option, i.e., in accepting the terms of business, the terms of processing personal data by a specific digital data processor. Children and even adults do not read the terms for entering a certain platform or website, but only click the offered option "I agree". Any modern platform and social media which receives the user data may forward a whole set of personal data to some companies selling products, particularly products for children, for the fee paid for such information. Companies pay social networks for the received data, knowing that their use will help them to directly reach users – specifically children.

Through parents' social networks and advertising on them, multinational companies gain profits worth billions of dollars (Yates, 2023, p. 843).

Sharing children-related content may be driven by the parents' intention of becoming influencers. Content posting may lead to receiving a compensation for publishing it. The parents' intention is to make such posting their permanent occupation and to make their family home a (new) work place. What the family-legal theory and, consequently, practice, need to answer is – whether in this case the child serves as a tool for the parents' work, whether the child's rights are abused and whether such practice is opposite to the child's best interests.

In the traditional system of protecting children from work in general, as well as from harmful work, in case the child is old enough and ready for work, the exploitation of children for the parents' business purpose should have the same consequences as in case when the parent intends to employ the child in a betting shop or to make the child advertise a product.⁶

The fact that a two-year old child does not advertise a certain product in print or on TV but on the parents' private profile should not absolve the parent of the responsibility for such use of the child for gaining profits. In this domain it is necessary to apply the same protection standards existing in the labour law protection of children from excessive or harmful work. The fact that such practice is performed by the parent in the family environment and not by an employer in their own premises should by no means change the perspective that sharenting for business purposes must not be considered the parents' exclusive right. If in sharenting from entertainment motives we can speak of the segment of the child's upbringing, in sharenting from business motives we cannot speak of the exercise of the parental right, but of work engagement (exploitation) of the child.

Within this form of sharenting, parents often want child to behave in a certain manner with the aim of attracting a larger number of followers which, consequently, brings bigger profits to the parent. In that way, the child is taught to behave not in line with his/her own nature, emotions, needs and wishes but to act out and pretend on a daily basis. The child loses the right to proper and complete development and achieving individuality. The child's artistic or acting expression within various artistic groups and clubs used to be seen as a positive activity in the child's personality development. However, putting the child in the centre of attention of the multimillion audience and within the private environment – the family home, school, holidays, with the exclusive aim of gaining profits, may have incorrigible consequences to the child's well-being. The danger lies in the fact that the child can very easily, through constant online presence, lose the idea of distinguishing the real and the viral, the actual and the imitated life.

When digital content, i.e., posts featuring children, is used to pursue the parents' business activities, such parental practices can be equated with children's participation in advertising a product. In that case, we speak of child work, as well as of *kidfluencers*, or children who earn money by promoting their own content on the Internet. In the case of business sharenting, children are exploited in work terms with the aim of bringing profits to their parents. Children are used as a means through which digital content is placed.

⁶ For special gender-equal protection of children (see Kovačević, 2021, p. 535 and onwards).

Children can be, and most often are, manipulated and unaware that they are being used for their parents' profits on social networks. They can be filmed for hours and encouraged to behave in certain ways, contrary to their feelings and desires. Children can often be filmed constantly from birth, and their lives take on the character of an online reality show.⁷

With the aim of gaining profits, parents frequently make their children participate in content creating even against their will and despite the children's evident opposition. Whether it sounds too harsh or not, we come to a conclusion that in this case children are tools for creating digital content for their parents. The legal system protects children and does not allow another person, without parental consent, to use them for advertising purposes or for material gain. Even with the child's consent, if it is detrimental to the child's best interests, the child will not be allowed to participate in such activities. That is why our question is why the same practice from which parents (or the legal system) protect the child from third parties would be permitted for the parents themselves. If a parent has a responsibility to protect a child from these harmful actions of third parties, then he or she should not be allowed to do so either. The parents' argument that their home, living room, kitchen, nursery or bedroom are their private domain, in which they have the right to record and photograph their child, loses its significance in the case when that same home, living room, nursery, bedroom or kitchen become publicly accessible to thousands and millions of unknown observers. In this way, through posting content online, the family home becomes a public good instead of a private one. The child becomes a mere accessory to the content published by the parents. The child is transformed from an indisputable subject of modern law into an object that is not even provided with protection. We would like to add that, if family violence is no longer considered a private matter of every family and if the parent cannot punish the child corporally and mentally, we do not see why the same reason should not be applied in the field of business sharenting as well.

In the light of newly-created circumstances of enormous profits from showing children online, a conscientious parent will not wonder whether to start that job or not, whether to quit his/her job and become a sharenter. However, in many cases, choice will not be possible, particularly when a parent is unemployed or when there is an opportunity for resolving some personal as well as family existential problems through business sharenting. Therefore, due to the impossibility of the parent's struggle as an individual against multinational companies advertising products, law should prevent any possibility of the parent being left the exclusive right to endanger the child's best interests through business-motivated sharenting.

⁷ Let us recall the film *The Truman Show* from 1998. At that time, only 25 years ago, it seemed like science fiction to create and maintain the virtual reality in the family. Namely, the film plot speaks about live broadcasting of the child's birth and further development in an "artificial", invented environment. Growing up, going to school, getting married and employment of the main character – the child, and later on the adult, were turned into a fictitious life in which only he, as the main character, believes, while all members of his family, friends, colleagues from work are actors, and the story takes place in a large, specially built TV studio.

Sharenting motivated by parents' entertainment – non-profit sharenting

Sharing children-related content from the parents' entertainment motives is the main reason why child-related content is shared online. It has simply become a normal and usual way in which parents inform the broad public or the broader "family" public about the development of their child. Just as it used to be customary to take photos of children and make photo-albums, to film children on VHS cassettes or to take photos and make clips on mobile phones for private purposes, now it is customary to share content so that the parents can show and present their children online.

Sharing children-related content online has its positive sides, primarily because the parents receive advice about the everyday exercise of the parental right, as well as about some more serious matters regarding children's health and problems in development, nutrition and schooling. The parent shares child-related content with the aim of getting help or information for the sake of improving medical⁸, emotional, educational and other conditions for the child. Briefly, the content aimed at improving the child's well-being. Sharing child-related digital content primarily emerged from non-profit motives when groups of "mom bloggers" were formed on *Facebook* accounts for the purpose of exchanging information and content about their children. Apart from a number of mainly negative effects listed in this paper, sharenting can also have some useful characteristics. Therefore, sharing child-related content, with restrictions, to family members who live in faraway countries or parts of the same country, may provide daily information and picture of the child's progress, and that is how they, despite the geographic distance, may still be involved in the child's life not only as observers but also as persons who can help the child's parents in important decision-making relevant for the child. However, we will once again note that such child-related content and information can and should be reserved only to those family members and not available to an unlimited number of strangers.

The intention behind sharenting can initially be extremely altruistic but subsequently become lucrative. For example, sharenting related to international adoption, where the adoption process of the child from China by the parents with the US citizenship was followed almost on a daily basis, lasting several years (Pacht Friedman, 2022, p. 379).⁹

⁸ Parents can share information about their child's health on social media, especially with relatives and close friends, with the aim of gaining support and sharing concern for the child's health (Johnston, 2020, p. 64).

⁹ This case supports our claim that sharenting, which can initially have a useful purpose of familiarizing parents with the process, i.e., the procedure of international adoption, providing all information, faults and advantages of this procedure. The parent who posted content about child adoption subsequently made an online puzzle picture where users who wanted to see the adopted child's face, had to pay a certain amount of money to remove each piece of the puzzle. Moreover, the "live broadcast" was joined by many companies sponsoring the presentation of the video content and pictures of the child. Although we do not know the names of those companies, we can only assume that the interest in advertising products was shown by the companies producing baby food, clothes, furniture, toys etc. This case graphically shows how sharenting may turn from initial entertainment into serious business.

THE ROLE OF THE STATE IN SHARENTING

What additionally compounds the problem in the phenomenon of sharenting is that it is the violation of the child's right to privacy, the right that should be, as a rule, protected by parents, namely due to the violation by the state or third parties.

If a picture or information is published in a newspaper or on TV without the consent of the child or parents, as well as if a close person or any other person does so, the right to protect the child from such actions lies with the parents, as the bearers of the protection of the child's right to privacy - the child's legal representatives. However, in sharenting, the parents are precisely those who endanger this right of the child, and that is why the state, i.e., the legal system acts (perforce) as a protector of the child's well-being.

It is more than interesting to note that, in this area, states recognize complete freedom for parents in terms of exercising parental rights, the freedom that, in its full expression, can lead to unforeseeable consequences for the child's mental and physical health, while, for example, in the case of physical education of a child, they interfere even in the case of the slightest form of physical education (punishment) of the parents. The parents' discretionary right to resort to milder corporal punishment in the evidently justified situations, such as when the child runs out to the street, approaches dangerous things, touches strange objects, is questioned and supervised, while posting various child-related content on social networks is not brought to question at all.

For the purpose of preventive child protection, the state can influence the adoption of legal norms to prohibit companies and platforms, such as *Instagram*, *Facebook*, *X*, *TikTok* and others, from leaving freedom to parents in independent decision-making as to whether to present child-related content with or without restrictions. The decision about this issue cannot and should not be the sole responsibility of parents. If a parent, i.e., an adult, is not certain about own presentation, it (at least for the time being) should be the matter of an individual's autonomy. However, when it comes to children, such attitude cannot be acceptable, particularly when looking from the perspective of respecting the principle of the child's best interests – the legal standard as the highest standard of children protection, and at the universal level, both European and national. The state should provide protection to children in two ways – by acting against companies that own social networks, but also action towards parents. Leaving the freedom of choice to parents, as well as to the internal norms of multinational companies, which is not familiar even to the outstanding experts in the Internet law and company law in the sphere of social networks, primarily because of the rate of their proliferation, has proved to be a bad solution. Furthermore, if a parent is controlled, sanctioned and punished in the event of corporal and sexual child abuse, and if a parent is inactive in the exercise of the parental right, why should the state's approach be different in this quite sophisticated area of the exercise of the parental right? In modern times, the state even questions the usual daily physical education of a child, and the parent is placed under the scrutiny of social services and a whole range of other state bodies.¹⁰

The argument of profit-making and the intangibility of modern digital multinational companies cannot be valid if we assume that the subject of protection here is the child and

¹⁰ About corporal punishment of children (see Choudhry, 2009, p. 180).

the child's best interests. Could anyone who deals with the family law theory or practice, but also with law in general, give primacy in the conflict of the rights or interests of modern companies in gaining profits and the child's right to privacy and the protection of the child's well-being, to the former?! The selective approach of the state and the legal system in the area of exercising parental rights is a very dangerous path that opens up a series of potential conflicts in the parent-child relationship, which is in the centre of family law and personal relationships.

In the case of parental negligence, both presumed and resulting from a warning by the social service (social work centre), we propose the application of the institute of negligent exercise of parental rights. The parent who, even after being warned by the social work centre, posts child-related content, acts unconscientiously in terms of exercising the parental right. What can be objected to this approach, in quite a reasonable and justified way, is the sanction that can be taken against the parent when his/her unconscientious exercise of the parental right has been established in relation to sharenting, i.e., posting content on social networks. For that reason, we consider a good solution the state's action in obliging the companies that operate within social networks not to allow the parents' right to post child-related content without restrictions (locked profiles etc.). Moreover, there is another direction – to deprive the parent who, despite the warning by the social work centre, continues sharing content and who has been found to exercise unconscientiously the parental right in legal proceedings, of the right to have accounts on social networks. A court decision on partial deprivation of the parental right would be the legal basis for a company to reject the request to open a profile. The problem with this logical construction is that, according to existing norms, any person can open a profile on a social network. How is it possible to forbid a parent or any adult to open a profile on a social network? Raising awareness and social reaction definitely constitute the most purposeful approach to the resolution of this problem. Involving social work centres and, in particular, courts implies the existence of graver violations of the child's rights.

CONCLUSION

When a parent posts child-related content on social networks and the Internet, it can be done with or without. It is indisputable that sharing child-related content by parents constitutes a potential threat to the child's well-being and best interests. Sharing with restrictions, through closed profiles, has a higher degree of protecting the child's rights, although abuses are possible even with these profiles.

From a certain age of the child, i.e., the legal age of 15, the parent should post child-related content on his/her own profile only if he/she informs the child about it and appreciates the child's opinion, especially if the content is such as to have a potentially harmful effect on the child's "social reputation" in adolescence. Sharing child-related content without restrictions is directly opposite to the child's best interests. As far as sharing without restrictions is concerned, a question arises as to whether it is necessary to wait for harmful consequences to the child to occur due to the unrestricted accessibility of the child's pictures and content before the actual application of family-legal sanctions, as in the case of corporal or sexual child abuse from the domain of the deprivation of the parental

right. The primary application of the norm of deprivation of parental rights can be a severe sanction, and we see the solution in the actions of social services. One of the milder ways of sanctioning parents would be to apply corrective supervision over the exercise of parental rights by pointing out to the parent the failure to exercise parental rights by sharing content that endangers or may endanger the child's well-being. The parents' failure to react in the form of locking the profile, as well as other methods of protecting the child's data, could result in legal proceedings being initiated against the parents. As for sharing with or without restrictions, one of the criteria in deciding whether the parental right has been abused is the type of the content, regardless of whether it has been shared with or without restrictions.

Analyzing the reasons why parents post children-related content, i.e., why *sharenting* occurs, there are three outstanding groups of parents' motives for presenting their children: the entertainment motive, the motive of helping the child, and the lucrative motive aimed at acquiring material gain. The fact that the child, e.g., aged two or three, does not advertise a certain product through traditional media – in printed newspapers or on TV, but rather on the parents' personal profile, should not absolve the parents of responsibility for such a gross violation of the child's best interests, i.e. commercial exploitation of the child for the purpose of gaining profits. In this sphere, the same protection standards should be applied as the ones existing in the gender-legal protection of children from excessive or harmful work. In the event of the child's well-being being threatened, the social work centre should act first, and if the acting of the centre has no effect, the initiation of legal proceedings seems to be an optimal solution.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Carr, J., Hilton, Z. (2011). Combating child abuse images on the Internet International perspectives. In: J. Davidson, P. Gottschalk (eds.). *Internet Child Abuse*, 52–78. New York.
- Choudhry, S. (2009). Parental Responsibility and Corporal Punishment. In: R. Probert, S. Gilmore, J. Herring (eds.). *Responsible Parents and Parental Responsibility*. Oxford.
- Donovan, S. (2020). "Sharenting": The Forgotten Children of the GDPR. *PHRG, Peace Human Rights Governance*, 4 (1), 35–59.
- Filipović, J. (2011). Methodological Aspects of Children's Consumer Behaviour Research. *Marketing*, 42 (2), 97–105. [In Serbian]
- Filipović, J. (2016). Analysis of the children's motivation for the internet use and their activities in the online environment. *Teme – časopis za društvene nauke*, 40 (2), 823–838.
- Fineman, M. (2023). Honey, I Monetized the Kids: Commercial Sharenting and Protecting the Rights of Consumers and the Internet's Child Stars. *Georgetown Law Journal*, 111 (4), 848–890.
- Goshadze, K. (2020). Legal Implications of "Sharenting". *Law and World*, 6 (15), 19–26.
- Haley, K. (2020). Sharenting and the (Potential) Right to Be Forgotten. *Indiana Law Journal*, vol. 95 (3), 1005–1020.
- Hamming, K. (2020). A Dangerous Inheritance: A Child's Digital Identity. *Seattle University Law Review*, vol. 43 (3), 1033–1063.

- Iskul, A., Joamets, K. (2021). Child Right to Privacy and Social Media – Personal Information Oversharing Parents. *Baltic Journal of Law and Politics*, 14 (2), 101–122.
- Johnston, C. (2020). Sharing of Children's Health Data by Health Professionals and Parents – A Consideration of Legal Duties. *Indian Journal of Law and Technology*, 16 (1), 48–70.
- Kovačević, Lj. (2021). *Establishing an employment relationship*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu. [In Serbian]
- Novaković, U. (2025) *Sharenting* – the parents' right or the abuse of the child's rights?. *Sociološki pregled*, 59 (1), 346–371. DOI: [10.5937/socpreg59-53981](https://doi.org/10.5937/socpreg59-53981).
- Pacht Friedman, J. (2022). The Monetization of Childhood: How Child Social Media Stars Are Unprotected from Exploitation in the United States. *Cardozo Journal of Equal Rights and Social Justice*, 28 (2), 362–388.
- Stanivuković, M., Đajić, S. (2022). The Right of the parent to return to its country of origin in the light of the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction and the European Convention on the protection of Human Rights. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 70 (1), 123–158. [In Serbian]
- Yates, C. (2023). Influencing “Kidfluencing”: Protecting Children by Limiting the Right to Profit from “Sharenting”. *Vanderbilt Journal of Entertainment & Technology Law*, 25 (4), 845–870.